AUXILIANTE MEDIATORE SUMMO!

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

De

REQVISITIS BONÆ NUTRICIS,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO

FRIDERICO WILHELMO,

ELECTORAT. BRANDENB. HÆREDE, &c. &c.

Jussu Gratiosæ Facultatis Medicæ,

Sub PRÆSIDIO

Viri Nobilissimi, Amplissimi, Excellentissimi & Experientissimi

DN. GEORGII ERNESTI STAHL

Med. D. & P. P. celeberrimi, h. t. Decani Spectabilis,

DN. PATRONI AC PROMOTORIS ÆTATEM VENERANDI,

PRO LICENTIA

SUMMOS IN ARTE MEDICA HONORES, JURAQVE ET PRIVILEGIA DOCTORALIA legitimè capessendi,

Ad d. XI. Junii M DC XCVIII. horis ante & pomeridianis

Publicæ Eruditorum ventilationi

IN AUDITORIO MAJORI

proponet

JOH. SEBALD HOLL, Hartmansd. Misn.

HALÆ,

TYPIS CHRISTOPH. ANDREAE ZEITLERI, AC. TYP.

REVERENDISSIMO, SERENISSIMOQVE
PRINCIPI AC DOMINO,

DN.

MAURITIO WILHELMO,

DUCI SAXONIAE, JULIAE, CLIVIÆ ET MONTIUM, ANGARIAE ET WESTPHALIÆ, POSTULATO ADMINISTRATORI EPISCOPATUS NUMBURGENSIS, LANDGRAVIO THURINGIÆ, PRINCIPI HENNEBERGICO, COMITI MARCÆ ET RAVENSBERGI, DOMINO IN RAVENSTEIN,

PRINCIPI AC DOMINO SUO GRATIOSISSIMO,

Hoc ſpecimen inaugurale
Subjectisſima & humillima devotione conſecrat

devotisſimus Servus

JOH. SEBALD HOLL.

PRÆFATIO.

NOn dubito fore plerosque, qui hunc meum in tradendis Bonæ Nutricis Requisitis laborem, inutilem omninò judicēt. Nam cùm aptissimum credant illud nutrimentum infantibus in lucem editis, quòd exactè conveniat cum eô, quô intra uterum spatiô novem mensium educati fuerint, non alia requisita in nutrice exigi docent, quàm ut ipsa illa, quæ per tantum tempus in ventre portaverat ac enutriverat embryonem, natum quoque propriis mammis alat. Nec est quod nihili putes hocce dubium. Quod si enim ingenuè rem fateri haud abnuamus, nullum lac ex conductâ nutrice, utut maximô cum studiô selegerim illam, æquè conveniet ratione texturæ suæ nutrimento in corpore matris suppeditato pusillis, quàm quod fluit è matrum mammis. Nihilominus cùm matrum imbecillitas, ægritudinesq; animi ac corporis, vitæ genus, & plura alia contra stent sæpè his earum laudabilibus ausibus, adeò ut omnis labor, ad ritè exornandam hanc spartam ab ipsis, sæpè cum infinitis laboribus ac molestiis, adhibitus, irritus tamen ac frustraneus omninò sit.

 Ideò

Ideò vel in his caſibus opus erit de alienâ cogitare Nutrice, ejusq; operam poſcere in iſthoc charitatis juxtà ac necesſitatis officio. Hæc vero dùm aſſero, minimè pesſimam iſtam probo conſvetudinem, quarundam matrum, quæ ſine ullâ cauſa ſonticâ impiè ſatis infantibus ſuis ſubducunt proprias mammas; ipſas enim contra Dei expreſſa mandata, & Naturæ benignum inſtitutum valdè peccare, inſuperq; in ſemetipſas, Rempublicam, & natos ſummè injurias eſſe, firmisſimè non ſolum mihi perſvaſum habeo, ſed facilè etiam, ſi modò propoſiti ratio id admitteret, probare poſſem. Veruntamen cùm chartarum anguſtia, quibus includere hanc diſſertationem in animo habeo, haudquaquam prolixum in his me eſſe ſinat, ipſi labori me absque ulteriori verborum ambage accingo, poſtquam prius Divinum Numen imploraverim, velit his meis conatibus adeſſe ac præeſſe ſuâ benignisſimâ asſiſtentiâ.

§. I.

NE videar à limine ſtatim, ut in proverbiô dicitur, aberrâſſe, & in leges huc usq; in ſcribendis diſſertationibus ſanctè obſervatas, impegiſſe, ante omnia, quid *Nutricis*, cujus *Requiſita* traditurus ſum, *nomine* mihi veniat, exponendum eſt. Obſervo verò accipi vocem hanc à *Catull. Arch. Epigram.* 59. 4. Pro *Mamma*, quâ nutritur lactens à lactante ita enim de *Nupti. Pel. & Thet.*

Illaq; atq; alia viderunt luce marinas
Mortales oculis nudato corpore nymphas
Nutricum tenus extantes ex gurgite cano.

Aliis *nutrix*, ſubintelligendo *Terra*, pro *Seminario* accipitur juxta *Budæum*, in quô tenella adhuc *ſemina* depanguntur & deponuntur; Ita enim *Plin. lib. XVII. cap. 10.* omnia ea, ſc. ſemina, non ſtatim moris eſt in *ſua* locari *terra*, ſed prius *nutrici* dari,

atque

atque in seminariis adolescere, iterumque migrare. *Platoni* Lib. III. de Republ. *nutrix* est, quæ infantes instituit; hinc idem Autor *Chironem Achillis* vocat nutritium, ideò quòd Medicinam ipsum docuerit. At enim neutra harum acceptionum nostra est, qui potius sub *nutricibus*, eas intelligimus fœminas, quæ recens natos infantes *mammis* suis *alunt*, usque donec robustiores facti, educari alimentis solidioribus possunt. Nostratibus vocantur, Ammen vel Säugammen / h. e. *altrices*; verbum enim Ammen / in Saxonia inferiori & Belgiâ idem significat, ac Latinis *alere* aut *pascere*, inde etiam ipsis Amm / vel prout alii efferunt Hamm / *pascuum* audit.

§. II.

Minimè verò hic morosum agam *Criticum*, verbumque hoc cribrabo, more quorundam, qui minùs Latinum *nutricis* vocabulum clamitant, cùm masculinum sit *nutritor*, unde *nutrix* descendit, ex eô putant, non aliud nasci posse fœmininum, quàm *nutritrix*. Sed cùm *Priscianus*, *Terentius*, *Cicero*, *Virgilius*, *Horatius*, *Ovidius* pluresque alii vocem *nutricis* usurpent, & in aliis vocibus concisio mediæ Syllabæ, v. g. dùm dicimus *bobus* pro bovibus, sæpè fiat, tertiò *Medicus* ego, magis de nucleo quàm cortice sim sollicitus, veniam mihi polliceor *nutricis* vocem loco nutritricis usurpanti.

§. III.

Sic patet, ni fallor, significatus *nutricis*, adeoque explicandus etiam est titulus *Requisitorum*; paucis. Requiro idem est ac postulo, cupio, desidero; adeoque *requisitum* est, quod ad aliquid desideratur vel pertinet. Ista verò, quæ ad aliquid pertinent, pertinent vel *ad esse* ejus, vel ad *benè esse*; priora faciunt ad rei *naturam*, posteriora ad rem istam *condecorandam* & exornandam. Dùm itaque in animo est, *Requisita Nutricis Bonæ* in subsequentibus tradere, dicendum mihi veniet ante omnia de iis conditionibus, quæ ad ipsius Lactationis *essentiam*, adeoque absolutè, desiderantur, reliqua enim, quæ ad opus hoc ritè & commodè exornandum faciunt, in præsentiarum vel planè non, vel obiter saltem, & quasi in parenthesi, attingam.

§. IV.

Inter ea igitur, quæ *absolutè* ad lactationem requiruntur, sunt, ut nutrix *organis, lactis elaborationi* & *suctioni* aptis, sit debitè instructa; *materiamq;* necessariam possideat, pro lactis elaboratione. Veniant propterea omnium primò ad Examen bina illa globosa, alba & mollia corpora, utrique pectorali musculo imposita, intùs ex *glandulis conglomeratis*, molli pinguedine cinctis, *tubulisq; lactigerulis* exstructa, ac *papillis* in illorum acuminatâ parte exornata, quæ unô verbô *Mammæ* vocantur, utpote in quibus, tanquàm in laboratoriis elegantissimis à naturâ præparatur lac. *Bina* sunt hæc corpora solenniter, sufficiuntque omninò prô tantâ copiâ humoris hujus secernenda, ut infans sufficienter, imò & gemelli, si urgeat necessitas, ipso nutriri possint.

§. V.

Tantùm autem abest, semper *utramq;* mammam nutrices aptam experiantur fundendo lacti genuino, quin annotatum sit à Lyser. in Obs. 17. Cultro Anatom. annexis: Infantem ex *dextrâ* mamma sugentem lac, semper pessimè se habuisse, secùs si sinistram sollicitaret. Nec unica hæc est nostro favens asserto observatio; simile enim quid frequenter in illis nutricibus observare licet, quæ *primâ* vice mammas sugendas tradunt infantibus, ante sc. quàm *ostia papillarum, tubuliq;* lactiferi, debitè per suctionem amplianatur. Imò frequentius adhuc hoc ipsum annotatur, si forsan *una* ex mammis, vel nuper, vel olim, suppurationem admisit. *Glandulæ* enim secretoriæ, juxtà ac *tubuli* lac vehentes, consolidatione ineptâ *angustati* vel penitùs obstructi, liberum transitum non concedunt fluido huic, unde à *morâ* diuturniore, quam trahere in his locis cogitur, facilè posthac contaminatur istud. Quapropter hæ nutrices atro carbone meritò notantur, utpotè quæ penuriâ laborant commodi ab ipsis desiderati.

§. VI.

Sed pejores longè sunt, quæ penitùs istô carent, h. e. quarum mammæ nunquàm turgescere lacte observantur, qualia subjecta non sparsim solùm hinc & inde reperiuntur, sed dantur integræ civitates imò regiones causario tali defectu laborantes. Nam

dum

dùm nobiles matronæ, ſervientes voluptariæ vitæ, fugiunt incommoda, quæ talis infantum alitura adfert, areſcunt tandem & exſiccantur penitùs organa lactationi deſtinata. Et cùm ſimiarum adinſtar cives quoque & privatæ mulieres, nobilium mores etiam atque etiam affectant, fit tandem, ut ad *filias* earum, & *neptes*, mammarum iſthoc tranſplantetur vitium, & apud omnes penè lactationis impotentia abeat in naturam, haud abſimili ratione ac *macrocephalorum* ab Hippocrate commemoratorum, & *pedum* acuminatorum apud *Chinenſes* fœminas, & *Hiſpanas*, quæ primitùs artificioſis *faſciis*, partibus his injectis, ab avis & proavis magnô labore conciliabantur, in poſteris autem à naturâ errante producuntur, conf. *Pechl. Obſ. Phyſico-Medicarum pag. 107.* Nam quid aliud efficiet puellarum quarundam *continua & arcta* mammarum papillarumque *conſtrictio*, à teneris unguiculis pro conciliandâ & conſervandâ corporis gracilitate, per thoraces balenatos facta, quàm quod ad molem debitam exſurgere haud posſint mammæ, ſed coaleſcant potiùs *tubuli* interni ab hâc *externâ* causâ.

§. VII.

Mittamus proinde & has, quibus natura neceſſarium hunc ad lactis geneſin apparatum planè *denegavit*, operam enim omnem oleumque, ut in proverbiô eſt, in emendandis his vitiis, perdes certò, cùm impotentia hæcce, quæ olim *arbitrii* res erat, nunc facta ſit *neceſſitatis*. Aſt difficile innoteſcit hoc illorum vitium *à priori*, cum debitâ magnitudine mammæ hujusmodi *inertes* ſubindè appareanr, Nihilo ſeciûs *graciles*, *depreſſæ*, planeque *extenuatæ* viſuntur frequentiùs, ita ut à *virorum* mamillis vix quicquàm differant. Cautè tamen hic procedendum, nec temerè ex ſolâ *gracilitate* mammarum, rejiciendæ à lactatione ſunt fœminæ; cùm in ſubjectis *junioribus*, & quæ *primâ vice* hanc ſpartam ornant, ſolâ *ſuctione* humorum affluxus concitetur, cum tantô augmentô & intumeſcentiâ harum partium de die in diem, ut inopes has in mammis, brevi pòſt egregiè cernamus *mammatas*.

§. VIII.

Quod ſi igitur usque adeò judicanda eſt, ex collium horum

lacti

lactifluorum facie externâ, ad lactandum habitudo, magis erit suspecta *nimia* & insignis illorum moles. Paradoxum hoc videbitur, cùm communiter ex amplitudine officinarum commodè in iis opera posse perfici suspicemur: Insuperque frequenti observatione constet, *obesulas* fœminas longè majorem reddere copiam lactis præ *gracilibus*, quod à *Conring.* in suô *de Lacte* Tractatu annotatum quoque video. Veruntamen his non obstantibus manet sententia inconcussa, stat enim à partibus meis tam *Ratio*, quàm *Experientia*. *Ratio* est, quod quò ampliores sint mammæ, eò magis à *pinguedine*, glandulis & tubulis lactiferis circumpositæ, *arctentur*, eoque impediatur lactatio. *Experientia* tamen tàm frequens est, ut non *lippis*, & *tonsoribus* sed *obstetricibus* quoque & *aniculis* clinicis, haud incognitus sit iste effectus. Nec obstant, quæ in contrarium adducebantur obesulæ, nam facile totum hoc concedere possumus argumentum salvâ manente thesi, cùm *obesulas* inter, & quæ prægrandibus mammis ornatæ sunt, differentia intercedat notabilis.

§. IX.

Pergo igitur ad reliqua accidentia mammarum, circa *figuram*, *colorem* & *faciem externam*. Ubi notetur, non probandas esse mammas *flaccidas* & pendulas in nutricibus; indicant enim vel *penuriam* lactis, à cujus affluxu sufficienti ad *rigescentiam* usque facile infarciri alias solent: vel suspicionem movent de deficientibus *viribus* naturalibus, seu Tonicô robore: hinc *aniculas* solenniter, & subindè juvenculas *morbosas*, aut quibus morbus gravis saltim imminet, *pendulis* incedere mammis, annotatur. Sunt tamen & quædam fœminæ, quæ tali vitio à primâ conformatione laborant, quale quid de *Mauris* & *Americanis* quibusdam fœmellis referunt, qui regionum istarum naturalem historiam literarum monumentis consignarunt. Verùm enim verò rarissimè nostris in oris deprehendimus tales, quare etiam nobis haud facilè scrupulum movebunt. Omni proin tempore præferendæ sunt *mammæ duræ* & carnosæ, *mollibus* nimiùm & *pensilibus*, imprimis si pectori nutricis *amplo* insideant, utpotè in quibus lactis præparatio

tio & elaboratio felicius longè absolvitur, quàm in illis, quibus thorax *angustus*, acuminatus aut depressus, cernitur.

§. X.

Sequitur nunc *color* mammarum, quem quidam Medicorum postulant *album*, venis cœruleis ornatum, talesque reliquis omnibus præferendas esse putant. Verum tamen, utut hæ circumstantiæ indicent *cutis* nitorem, & per consequens *formositatem* nutricis; non tamen semper ea index est infallibilis boni *lactis*, nec versâ vice, mammæ, quæ sub *fusco*, aut *livido* plus minus colore apparent quo ad cutim, ineptæ propterea erunt ad officia! quid enim expectandum esset ab *æthiopicis* fœminis, & quas climatis vitium, vel aëris solisque importunus attactus, cute investit sæpè satis atricante, aut saltim flavâ.

Color Mamarum

§. XI.

Non prætereunda est hâc occasione textura mammarum *nodosa* & *tuberculis* diversis obsita, in quibusdam fœminis se offerens, quæ vitia dùm *glandulas* mammarias obstructas, aut alio quopiam malo laborantes, indicant, è consortio *bonarum* nutricum, eô ipsô exturbant has. Non enim credibile est, transcolationem lactis futuram laudabilem, si organa vel inspissatô mucô vel aliâ quâdam fœculentâ & tartareâ materiâ, fuerint infarcta. Potius metuendum est, ex corruptis humoribus, *suctione* infantis pedetentim elicitis, noxam mortemque pusionibus accessuram. Nec tandem probare possum *mammas cicatricibus* horridas. Esto enim laudis signa eæ sint in facie & pectore viri, minimè tamen in fœminis eæ probari possunt, subtùs enim olim latuisse *ulcera* ex ipsis colligi potest, adeoque non debitè amplius esse constitutam internam conformationem earum, clarè satis innotescet: hinc metuendum, *lac* intùs generari non adeò *laudabile*.

Textura Mamarum nodosa et tube[rculis] obsita.

§. XII.

His proinde probè perpensis, inspicere nunc licebit *papillas* seu prominentias istas tubulosas & cribriformes, quæ in *acuminatâ* mammarum parte positæ, *lactifera* vasa à glandulis mammariis prodeuntia, admittunt, quæque infantibus inserviunt, ut per illas ore arreptas, *suctu* elici valeat sapidum hoc contentum. Etenim

in

in his quoque reperitur haud rarò aliquid, quod ineptas reddit fœminas ad *lactationis* officium. Quod si enim illæ nimium protuberent *amplitudinemq;* insignem possideant, angusto tenellulorum ore apprehendi, aut saltim diutius sugi nequeunt. Cumque insuper hujusmodi papillarum *turgescentia* rarissimè statim à principio lactationis adsit, sed demùm ex longâ illarum sollicitatione fiat, lactis *ætatem*, ac consistentiam crassam non malè ex ipsis quoque suspicamur. Nec aliter ex oppositæ magnitudinis papillis h. e. nimiùm *parvis* & *latitantibus* judicandum est; nam vel penitùs non apprehendit illas lactens, aut, non sine notabili indignatione, mox rursum amittit, quamvis in his, præprimis si *primiparæ* fuerint nutrices, spes adhuc supersit, instrumentis convenientibus, hinc inde à Medicis descriptis, aut suctione continuatâ, illas tandem augmentum & magnitudinem necessariam acquisituras. Imò & paululùm *majoribus* papillis, *assuefieri* temporis tractu infantes posse, quotidianâ discimus experientia.

§. XIII.

Sed sunt quoque, qui ad *colorem eminentiarum* harum attendere jubent; quod si enim eæ non eleganter *rubræ*, aut saltim ex *rubro pallidæ* cernantur, morbosam esse nutriculam, pronuntiant, citantes in fidem hujus *Hippocrat. Popular. Sect. V. & Wedel. Phys. Sect. III. cap. 23.* Neutiquàm tamen perpetuæ veritatis regulam esse puto, cùm ab *ætate*, *vitæ genere* ac *temperamento* nutricum, nec non ab infante *fortius* nunc, nunc *blandius* sugente, aliisque infinitis circumstantiis, etiam in perfectè *sanis*, mutationes colorum notabiles admittant *papillæ*; hinc *ruber* earum color, unà cum aliis signis equidem notam esse bonæ nutricis, admitto: sed versâ vice aliam ejus faciem, quàm hanc, sufficiens dare signum, eas lactationis munus non ritè ornaturas, minimè credo.

§. XIV.

...is bonitatis notæ.

Pergo nunc, his præmissis, ad *lactis* ipsius *bonitatis* notas. Minimè enim omne fluidum, quod ex his scatebris propullulat, aptum ad infantis alituram esse, quin statim ac tantillum à regulis *naturæ*, vel in *quantitate*, vel in *qualitate*, istud recedat, ipsam nutricem *culpabilem* reddat. Clarius quô hæc pateant, veniat sub

examinis

examinis incudem, primò ejus *quantitas imminuta* & deficiens; ubi nimirum tanta lactis *copia* haud ſuggeritur, quanta, ut ſatisfiat *fami* & *ſiti* tenelluli, aliàs requiritur. Ne tamen in dicendâ de *lacte imminutô* ſententia nimis forſan videamur *rigoroſi*, in ſontesque nutrices aliquandò repudiemus, ſigna ejus ſatis certa habebimus, ſi infans, licet ſatis diu pependerit de mammis, *ſatiatus* tamen haud quaquàm ſit, ſed ejulatum importunum usque edat, donec aliud quodcunque *alimentum* aut *potulentum* ipſi fuerit ingeſtum. Quod ſi verò *à priori* addiſcere hoc vitium velis, mammæ *ſemper* exſuccæ, *flaccidæ* & *pendulæ* id tibi in his dabunt. Nec patiaris te decipi ab egreſſu aliqualis copiæ lactis, quàm mammarum *compresſione* aut mulctu ſibi aſtutæ hujusmodi fœminæ conciliare ſolent, de *inopiâ* lactis ſuſpectæ. Utut enim à tali mammarum compresſione ſæpè lac erumpere cernatur, cum *ſaltu*, aut effluat ad aliquam quantitatem, nil tamen prætereà, & ſæpè ne guttula quidem intùs inſuper latitat, ſed penitùs exhauſti ac ſiccati iſti ſunt fontes. Unde ad perſpiciendam hanc farraginem, bonam quantitatem lactis ut mox *unâ vice* emulgeat, jubeatur.

§. XV.

Prætereà obſervandum quoque eſt in determinandâ *inſufficientia* lactis, num illa nutrici accidat circa *lactationis initium*; quô in caſu, animus non penitùs abjiciendus eſt, cùm viæ tum temporis adhuc *anguſtiores*, & infans nimiùm *debilis*, nondumque exercitatus in ſuctione fuerit: modò etenim ille ſtrenuè ſollicitet fontes hos, ita temporis tractu dilatabuntur *tubuli* & *canales* lac ducentes, ut *copia* poſthac neceſſaria, facilè prodeat. Quod ſi autem *extra* hoc tempus exſucci videantur, magis ſuſpecta erit iſta nutrix. Inquirendum tamen & tunc venit, nùm penuria *alimentorum*, in ſpecie verò potûs, aut infantis *inſatiabilitas* culpam habeat, nùm verò *morbus* aliquis adſit aut immineat, *chylificationem* impediens. Quod ultimum penè ſolenniter in *mammis*, ex lacte prius obſervatur, quàm ulla alia in parte. In *tribus* ſiquidem prioribus caſibus, ſuccurri adhuc poteſt malo, vel *copioſioribus* aut *evchymis* alimentis infanti ſimul oblatis; aſt in reliquis, non tuta erit fides, cùm

 nil

nil faciliùs contingat, quàm ut *morbificam* materiam infons fugat pufio.

§. XVI.

Sequitur lactis *abundantis* confideratio. Rariùs equidem eâ de causâ nutrices repudiari facilè admitto, cum juxta vulgi opinionem, *excellentia* & prærogativa illarum potius probetur inde. Liceat nihilominus mihi id afferere, & has non minus quàm priores haud posfidere omnes *bonitatis* notas: nam aut *debilis* eft lactens, aut *robuftus*; fi *debilis*, non deplebit aut *exhauriet* mammas, fed femper *copia* lactis remanebit in illis, quæ pofthac ex *morâ* diuturniori congrumatur, *vappefcit* & corrumpitur, adeò, ut in fubfequentibus fuctionibus, non nifi admodùm *vitiatum* eliciatur; quod fi verò *robur* majus adfit in infante, tum majorem quàm par eft luxuriantis hujus fluidi *copiam* ingurgitat, unde interdum fubitaneæ, & non rarò lethales *epilepfiæ*, *fuffocationes*, aliique gravisfimi morbi pofthac nafcuntur certò certius, nifi fuperfluum iftud fagacis naturæ beneficio brevi poft *vomitu* iterum ejiciatur, uti rectè id annotavit illuftris Autor *Medicinæ mentis & corporis*. Quapropter ad *abundantiam* hanc lactis quodammodò *imminuendam*, *tenuis* diæta, & evacuantia, imprimis dein *Venæ Sectio* vel *Scarificatio*, in pedibus adornanda, & pro impediunda corruptione lactis in mammis ftagnantis, ut *emulgeatur* iftud vel alio adhibito apparatu depleatur, fuadendum eft feriò.

§. XVII.

Imò verò *abundantis* nimium Lactis *depletio* crebra, non folius *corruptionis* præcavendæ gratiâ, inftitui debet; Sed omninò propter aliud incommodum, *novis* Nutricibus valdè familiare, quod *D. Præfes* in Illuftrisfimorum Infantium Nutricibus, aliquoties deprehendit. Hæ, è rebus tenuioribus quidem venientes, interim benè *fanæ*, & infantes *robuftos* & *femeftres* plus minùs, hactenus alentes, *fcatebant* perpetuò Lacte, & *affluebant*. Cum verò ea communiter fit fuperftitio, ut mulierculæ quæ aularum nidores fectantur, pro inquinamento ferè habeant, fi Nutricis infans, ubi femel *illuftris* puerulus mammam arripuit, eandem ulterius attingat; Fit inde ordinariè, ut *infufficiente* illâ Evacuatione,

quam

quam *tener* recens natus infans, præ anteceſſore ſuo *robuſto* & *quadrato*, perpetrat, reſtitatio reſidui, & inde, in *robuſtis* atque *ſanis* fœminis, *regurgitatio* & *Palindrome* ſequatur, ut fortè *tertio* aut *quarto* die, omne Lac perfectè *evaneſcat*, & *ſiccæ* hæreant Mammæ. Quod quidem, licet fatuæ *maleficio* invidarum cum ejulatu adſcribant, reverà tamen non niſi dictam habet cauſam: Adeò ut Fœminæ lactantes, ſi *ablactato*, aut *mortuo* infante, lac *diſcuſſum* cupiant, vix meliore methodo ſcopum ſuum aſſequi valeant.

§. XIIX.

His itaque abſolutis, devolvimur ad conſiderandas *qualitates lactis* genuini, quæ ſunt, ut habeat in ſe debitam *conſiſtentiam*, naturalemque *colorem*, *ſaporem* & *odorem*. Cùm autem omnium ſæpisſimè ex *inſpectione* lactis, de *ejus* & per conſequens quoque *nutricis bonitate*, cogamur pronuntiare, meritò fuſius ſigna iſta perpendenda erunt. Faciam hinc initium à *conſiſtentia*, ad quam dijudicandam ſuadet *Oribaſius*, ut portioni ejus è mammis expreſſæ, aliquid *coaguli* vulgaris admiſceatur; quod ſi enim major pars ſeri faceſſat, *minima* ſub forma *caſei* relicta, debitam exin conſiſtentiam concludendam eſſe: ſecùs ſi contrarium contigerit. Aliud ſignum ſuggerit *Aëtius*, nempè ut *filum ſericeum* aut cannabinum lacti immergatur, & obſervetur, num æqualiter lateribus ejus, num verò *glutinis* ad inſtar adhæreat, vel nùm *omne* mox rursùm delabatur, *prius* enim conſiſtentiæ *debitæ*, *alterum* lactis nimiùm *ſpiſſi*, & *tertium exceſſivè* tenuis erit ſignum. Alii jubent, ut guttula lactis vel *dorſo unguis*, vel *vitri* aut patinæ convexitati, imponatur, nam ſi tunc intra *terminos* proprios, & quidem *firmiter* maneat, utut *invertantur* aut inclinentur unguis vel vaſa dicta, nimis *ſpiſſa* erit conſiſtentia; ſi verò *diffluat* celeriter, *oppoſitum* aderit vitium: quandò verò *pedetentim* locum ſuum priorem deſerit, laudabilis erit ejus compages.

§. XIX.

Inſuper tamen ipſius lactis, ſi mihi ita loqui licet, *ætas*, de ejus *conſiſtentiâ* ſuſpicionem movere poteſt. Semper enim in nutricibus, quæ non multum *retro* matres ſunt factæ, conſiſtentia magis

gis *fluida*, & è contrario, *crassa*, observatur, si jam per aliquot *menses* aut annos officio tali præfuerint. Deinde *alimentum*, quô utuntur nutrices, ejusque *copia*, signa quoque dabunt *consistentiæ* exin oriundæ lactis. *Evpepta* enim, *largâ* manu ingesta, uti sunt *juscula*, *pulmenta* ex farinâ *triticeâ* aut *secalina*, *milio*, *oryza*, *lacte*, *ovis*, aliaque hujus generis edulia, potus verò *parcior* aut crassior, uti sunt plures *cerevisiæ* lupulatæ, assumtus, in nutrice *sanâ* certò generabit *chylum*, & per consequens etiam *lac*, *crassum*; sicuti ex opposito, *difficilioris* aut nullius chylificationis *alimenta*, vel quæ non sufficienter *gelatinosas* aut *butyraceas* in se habeant partes, cum *potu multo* tenui assumta, ut *chylum*, ita *lac tenue* & fluidum dabunt.

§. XX.

Colorem lactis quod concernit; ejus *candor* naturalis cunctis est notus, ita ut etiam ab illo quædam *albedinis* Classis, *lactea* dicatur. Velim tamen id notetur, utut in quam plurimis *brutis*, *domesticis* non minus quàm *feris*, imprimis tamen in *bubulo*, *caprillo*, ac *ovillo* lacte, se se talis *albissima* facies offerat, tamen in *humano* non semper, imò rariùs, adest, utpotè quod potius ad *luteum* & *cæsium* inclinat solenniter. Tali proinde sub palliô, si se offerat *Lac*, nil planè alit monstri. Veruntamen si insigniter *flavescat*, *si nigricet*, *viridescat*, *rubrum*, vel *saphirinum* colorem, in se ostendat, procul discedant ac removeantur penitùs nutritiæ istæ, cùm nil sit certius, quàm quod integra haud sit textura lactis hujusmodi, sed ex maximè corruptis humoribus talem promanasse. Subinde tamen, licet rarissimè, ex *alimentis* aut *medicamentis*, *colore* notabili imbutis, mutuo sumit illos colores *lac*, quale quid de *rhabarbaro*, & *vino* supra cerasa recentia infuso M. N. C. Dec. II. A. VI. pag. 27. testantur. Unde tunc demum ferendum hoc est judicium, quando *diu* colorem hujusmodi retinet atque servat.

§. XXI.

Sapor lactis in naturali statu gratus admodum est, palatoque tenellulorum maximè arridens, hinc vulgò de rebus *sapidis* dicitur: Es schmeckt so gut wie Mutter-Milch. Ergò lac genuinum non suggerunt nutrices, quod degustatum vel *salsedinem* notabilem,

lem, inſtar ſc. *ſalis culinaris*, vel *acido-ſalſum*, *auſterum*, *amaricantem*, aut quemcunque alium, vel *ſimplicem*, aut magis *mixtum*, in linguâ relinquat ſaporem. Nam ſi tale miſellis vel *inſciè*, aut *conſultò* exhibeatur, proh Deum! quibus & quàm diris non exponuntur ſubitò affectibus, cùm hoſtilia admodùm & tantùm non exitioſa ſint quæcunque ſalia *acria*, tenellulis his corporibus; ita ut nec levem ejus attactum, niſi gravisſimè, ferant. Si forſan dubitas, provoco ad Salia volatilia, quorum una ſc. vel altera tantùm gutta, tali tenello ſubjecto exhibita, miras faciei contorſiones & penè totius generis nervoſi irregulares motiones conciliare apta eſt, ſi minus diluta, reſpirationi officiant, & palatum infantis gravius feriant. Provoco etiam ad *aphthas*, *tormina ventris*, *Epilepſiam*, *alvi fluxus*, *intertriginem*, *cruſtam lacteam*, mictum acerrimum, partes proximas excoriantem, aliosque infantiles morbos, quibus brevi poſt tale *lac vitiatum* aſſumtum, etiam à Cibis nimis ſalitis nunc & tunc ſolum naſcens, implicantur, mireque torquentur.

§. XXII.

Tandem quod lactis *odorem* attinet, genuinus omnium conſenſu eſt, rectusque ſi *nullus* fuerit. Sunt equidem quidam emunctioris & excellentioris naris, qui ſuum *ſpecificumq́;* odorem lacti ineſſe aſſerant, & memini me à quôdam virô fide dignô, audiviſſe, antè aliquot luſtra ſibi notum fuiſſe *villicum*, qui *naribus*, admoto lacte, non ſolùm *caprillum*, ab *ovillo*, ac *bubulo*, ſecernere, ſed quod penè ſupra fidem aut ſaltim naturales vires videtur, animalis quoque *colorem* poterat determinare. Facile itaque & huic fuiſſet, *morboſum lac* à laudabili diſtinguere. At enim verò cùm excellentiam hujusmodi non omnibus ineſſe voluerit *naribus* Summus Rerum Conditor, ſatis erit, ſi olfactus organo ſaltim *notabiles* diſtinguamus *anomalias*, odoris ratione in lacte occurrentes, uti ſunt ſi ſpiret *acidi* quid, aut *putridi*, planeque *cœnoſi*, quod ſæpè notatur poſt moram aliqualem in *mammis*. Etenim abſolutè eſt imposſibile, ut fluidum hoc, ex partibus adeò *diverſis*, *pinguibus* ſc. ſeu *butyraceis*, *ſalinis*, *aqueis* *caſeoſisq́;* compoſitum, ſuſtinere diutiùs digeſtionem posſit, quin ex actione *ſalium* in *ſulphura*,

odores

odores exſurgant diverſi, fluidumque iſthoc totaliter tandem invertatur & *deſtruatur*. Non igitur miror ulterius, ſi lac è mamma *inflammata*, aut ſaltim ex *tumidâ*, aut *nodis* hinc inde obſitâ, infantes ſugere detrectent, ſæpè enim tàm *acidus* aut alius inſuetus odor tùm ineſt, ut etiam mulierum *ſuctricum nares* ſatis alias obeſæ, illum ferre haud valeant. Nec abſonum eſt, profundius, h. e. in viſceribus latitante fomite mali, peregrinum quendam *odorem* lacti communicari poſſe, cùm mihi conſtet, ex relatione Medici cujusdam in *Phthiſica*, aliaq; quæ inveterato *uteri rhevmatismo* laborabant, lac *fœtore putri laginoſo* exactè ſimili fuiſſe imbutum, qualem *ſordes* ab his excretæ ſpirabant. Et quæſo quid notius eſt, quàm odores *alimentorum* lacti imprimi: ſi dubitas admove, quæſo, tale naribus recens mulctum quod dedit vacca *alliaria*, vel *urſino allio* aliquandiu nutrita, & ſi torpidus non planè tibi fuerit odoratus, *alliatas* quasdam exhalationes nares tuas verberare annotabis. Ut igitur concludam, nutrices, quarum mammæ lac præparant, *fœtore*, alioque quocunque odore peregrino imbutum, ſint ſuſpectæ, removeanturque ab hoc officio, ſi præprimis ex *viſcerum* læſionibus, & diuturnâ morâ in mammis, pravam hanc diſpoſitionem eſſe natam conſtet. Mitius vero tractentur, i. e. ſaltim *ſuſpendantur* à lactatione ad tempus, quæ ex *errore* in diæta, immutarunt *odorem* ejus.

§. XXIII.

Sic, ni fallor, ſatis huc usque expoſita ſunt illa requiſita nutricis, quæ tàm in *organis* lactis *elaborationis*, quàm in ipſo *producto*, ſenſibus noſtris ſunt obvia, Licet autem ſatis ſint declarata omnia tamen plurima latitant adhuc æquè, imò magis neceſſaria, ſenſibus noſtris externis minus nota; adeò, ut etiamſi quis lynceus planè foret, non tamen poſſet per cuncta examina circà *conſiſtentiam*, *ſaporem*, *colorem* & *odorem* adhibita, labem deprehendere ſæpè maximam in lacte latitantem. Multa enim adhuc ſunt, quæ inſenſibiliter miſcelam ejus naturalem corrumpunt, adeoque in diverſos morbos præcipitant puſiones tenellulos, aut mores ſaltim & animum illorum egregiè corrumpunt.

§. XXIV.

§. XXIV.

Spirituum enim & *fermentorum* spirituascentium, in lacte nutricum latitantium, vitia, adoptione in hæreditatem tenellulis cedere dudum conquesti sunt plures antiquorum & recentiorum, tàm Medicorum quàm Philosophorum. Non adducam probationis loco *Romulum* & *Remum* à *lupa*, *Jovem* à *caprâ*, *Cyrum* majorem à *cane*, *Telephium*, Herculis filium, à *cerva*, *Alexandrum* Priami ab *ursa*, *Peliam* Neptuni filium ab *equâ* educatos, mores posthac *bestiis* his satis exactè conformes, possedisse, uti referunt *Ælianus* Rar. Histor. Lib. XII. cap. 42. *Jul. Cæs. Baricell.* in Hortul. Genial. pag. 268. *Philipp. Camer.* Hor. Subcisiv. Cent. I. cap. 75. Novi enim à quibusdam negari hos enutritos fuisse à *bestiis*, sed *fœminas* nominibus tantùm his insignitas, curam illorum habuisse, prout id potissimum probant de nutrice *Romuli* & *Remi*, quam *Accam Laurentiam* nominatam, uxorem *Faustuli* pastoris fuisse perhibent, *lupæ* verò titulum acquisivisse propter quæstum corporis. Similiter de nutrice *Jovis* referunt, non capram, sed filiam *Hermonii Attalorum* Regis, *Amaltheam* dictam extitisse, confer. *Plinius*, *Livius*, & *Natalis Comes* Mytholog. cap. 2. Lib. VII.

§. XXV.

Ne igitur cum larvis pugnare deprehendar, alia adducam exempla, refert *Diodorus* Lib. 11. de Cæsaris *Tiberii* Neronis Imperatoris *nutrice*, eam multibibam fuisse; & ejus Antecessoris *Caligulæ*, nutriculam, quò promptè arriperet pusio mammas, *sanguine* illinire eas, in consuetudine habuisse: unde factum, ut primus insatiabili *bibendi* appetentia, per universam laborarit vitam, adeò ut frequenter à Romanis non *Tiberius Nero*, sed *Biberius Mero* dictus fuerit. Alter verò tàm sævus & *ferox* extiterit, ut non multa solum *homicidia*, propriâ patrârit manu, verùm aliquandò optarit, ut toti humano generi unicum esset collum, maxima enim cum voluptate illud se præcisurum. Quid quod *Helmontius* testetur, Tract. *de Infant. Nutrit.* pag. 622. se observâsse sæpius *salaces, furtivas, avaras, iracundas*, aliisque perversis moribus præditas, in lactentes infantes deduxisse pravos hos *mores*. Et quid multa! tota dies asserti hujus veritatem tristem comprobat, dùm miseri parentes

N3.

rentes, non ſine ſuſpiriis & lachrymis in filiis & filiabus corruptiſſimos *animos* deprehendunt, à *nutricibus* in illos derivatos. Adeò ut nulla ulterius adducere exempla neceſſum putem, quæ aliàs facile etiam ex *brutis* peti poſſent, quorum ferocia mutatur cum *manſuetudine*, & versâ vice *manſuetudo* cum *ferocia* unicè, ex lactis diverſi uſu, in educatione adhibito.

§. XXVI.

Summô igitur cum ſtudiô in ſeligendâ nutrice ejus *animi mores* obſervandi ſunt. Et licet non exactè ad regulas moraliſtarum ſint formati, quod vix in hac mortalitate expectandum: ſatis tamen erit, ſi modò fræna injicere animi inſultibus valeant, nec nimis *pronæ* ſint in admittendis pathematibus, nec perſeverantes in illis. Imprimis verò eſt neceſſum, ſint *patientes* & manſuetæ; non enim leve opus eſt, per unius anni ad minimum ſpatium, unicè penè inhærere *Lactationi* ac *nutritioni* infantis. Omnia enim decenter, & ſuo ordine abſolvenda ſunt, ſi munere demandato cum laude fungi velint. *Initium* certè lactationis res eſt laboris & patientiæ multæ, nam ſtupidus puſio, ſæpè difficulter apprehendere incipit mammas, hinc opus habebit nutrix vel *Coloſtrum*, ſi *puerpera* fuit, ſapore ingratum prius emulgere: aut alieno lacte, vel *amygdalino*, aut quodam *ſyrupo*, areolas illinire, aut comprimendo *papillas*, oſculo ejus lac inſtillare, ut ſc. *ſenſu* diſcat, iſtis ex collibus prodire fluidum, quod ſitim famemque cum gratiâ lenire poſſit. Deindè patientiâ opus habebit in progreſſu, frequenter enim mammæ exhibendæ ſunt infantibus primis à partu menſibus, ſc. omnibus *biboriis*, poſt tres verò, vel quatuor menſes, *ſexies* aut *ſepties*, poſtmodùm verò bis vel ter, ſingulis nycthemeris. Et quis enarrabit moleſtias cunctas, quas devorare cogitur, dùm *papillarum fiſſuras*, ex ſuctione forti, pati cogitur, vel pultem ori infantis indere, aut eum à *ſordibus* purgare, *cunas* pro provocando ſomno motitare, aliisque ſexcentis muniis ad curam recens natorum neceſſariis præeſſe.

§. XXVII.

Poſtmodùm & *animi Pathemata* alia coërcere diſcat, certiſſimum enim eſt, nil magis nocere lacti, quàm *furioſam & Erynnicam*

cam intemperiem, ſeu ut clariùs loquar, excandeſcentiam & vehementem ab *irâ* animi Humorum & commotionem. Subitò enim corrumpitur nobilis iſte liquor, ut penitùs ejus texturam inverſam, & ex alimento in venenum mutatam deprehendas. Paulò enim pòſt, *tormina ventris*, *Agrypnia*, *Inquietudo*, imò & *Epilepſia* ut plurimùm ſeqvuntur. Dico utplurimùm, nam rarisſimis exemplis annumerari debet, ſi forſan lac tale non noceat, qualem nutricem conductam, ipſe novi, quotidianis iisque enormiſſimis excandeſcentiis, minimè tamen lac ſuum corrumpentem: Niſi fortè *ſatiatio iræ* huic magis profuit, daß ſie den Zorn ausgelaſſen.

§. XXIIX.

Fugiat etiam *mœrorem* triſtemve ſeveritatem, cùm inde lac *coaguletur* & *inſpiſſetur*. Omnium verò maximè *Terrori* reſiſtat, cùm, quò magis vehemens iſte fuerit animi motus, eò major triſtiorque imprimatur inde lacti effectus, & maximè *pavoribus* & *Epilepticis motibus* exponat Infantes. Quoniam verò vix inter mortales ullus reperitur, qui horrida objecta, ex improviſô oblata animo tranquillo & placido excipere posſit, ferenda quidem & excuſanda hæc animi imbecillitas eſt, modò id obſervetur, ne prius exhibeat ſugendas mammas, quàm ad minimûm ſpatium quatuor vel quinque horarum emenſum ſit, *omneq; lac*, quod *tempore terroris inerat* jamjam mammis, vel à *cane* juniore, aut aliis *inſtrumentis*, aut ſollicitâ *expresſione*, *fuerit evacuatum*, ſimulq; remedium, coagulatum lac reſolvens, adhibitum, & aſſumtum fuerit.

§. XXIX.

Ulterius commendatam ſibi habeat *temperantiam*, ſive in aſſumendis alimentis, ſive in *aeris* admisſione. In *aſſumendis* eapropter fugiat ceu angvem, copioſa *acida*, *acetaria* putà, *brasſicam muriaticam*, *vina acida* &c. imò & facilè *aceſcentia* v.g. *dulcia* & *mellita*; concreſcit enim ab illis lac & in coagulum abit, ſummè poſtmodùm infantibus noxium, dùm corrumpit & præcipitat *caſeoſas* partes à *butyraceis*, roditque ſæpè ſatis importunè infantum interanea. Quod ultimum contingit quoque, ſi nimiùm *ſalitis*, fumoque induratis delectetur, aut *acrimoniam* quandam in ſe habentibus, quorſum in ſpecie ſpectat *raphanus ruſticanus*,

à cujus

à cujus esu semper *tormina* & *inflationes* infantibus esse natas observavimus. Eadem quoque ratione *frigidus potus*, imò *frigidæ* deambulationes *nudis pedibus*, *denudationes* brachiorum, *mammarum*, &c. *tenerioribus* infantibus præsentisſimè infesta observantur.

§. XXX.

Circa aerem enim observatur, temperiem lactis alterari notabiliter in mammis, tàm à nimiâ ejus *caliditate* quàm *frigiditate*. Non ita pridem ipse id annotavi in quadam conductâ nutrice, quæ utut turgidisſimas à lacte haberet mammas, omne tamen amisiſſe penitus, postquàm pro abluendo corpore per bihorium *caldariam* occupaſſet cellam. *Frigus* verò liberè ad mammas admiſſum, non solùm *repellendo* inhibet notabiliter secretionem lactis, sed quoque *coagulando*, aut si mavis *congrumescendo*, fluidi hujus texturam lædit enormiter, hinc pesſimè sibi, alumnisq; suis consulunt eæ nutriculæ, quæ ex petulantiâ vel incuria nudatas mammas gerunt, aut saltem dùm lactant, diutiùs aspero cœlo ac frigido exponunt.

§. XXXI.

Ultimò omnium decet nutricem temperantia in Venere. Quamobrèm verò ultimo loco hanc virtutem postulem non est, ac si hanc animi moderationem non adeò neceſſariam putem ac reliquas recensitas, quin potiùs eam primo loco inter omnes ponendam existimem. Sub hâc temperantia in Veneris opere volo, non solùm concubitum, s. ab ipso impraegnentur nutrices nec ne, verùm quoque desiderium & *orgasmum* venereum, qui æque imò sæpè magis adhuc nocivus est, quàm ipse repetitus congreſſus. Adeoque insufficiens color iste mihi videtur, quô quædam matres, lactationi natorum se subducentes, factum hoc incrustare solent, quod scil. id faciant, ne cùm ad illa officia conjugali lege invitentur, ab illa consvetudine cum viro, quam vix evitari poſſe dicunt, lactis temperiem immutent. Quasi sc. fœminæ haud nuptæ, venereis furiis agitatæ, etiam citra cohabitationem viri non æque corrumpant liquorem hunc nutritium? Et quid ni corruperint illum solis lascivis cogitationibus aliisque similibus actionibus, cùm fluxus mensium modò præter morem solennem accidens

nutri-

nutricibus, enormiter ſtatim bonitatem lactis lædat, & ad vociferationes, inquietudines, pluraque alia ſymptomata diſponat tenellulos: obſervantur verò præcipuè paulò *teneriores* infantes, poſt actum matris lactantis talem, non ſolùm *langueſcere* atque *inquietudine* affici, ſed etiam lac ferè *revomere*.

§. XXXII.

Sic proinde mores obſervandi ſunt in nutricum delectu. Sed habenda quoque eſt ratio *corporis*, ejusque conſtitutionis in illis. Repudientur igitur nutrices *valetudinariæ*, adhuc manifeſtis *morbis* laborantes, ſive ſint ex claſſe illorum, quibus ſpiritus, vel ſolidæ, aut fluidæ partes, vel omnes ſimul, ſubinde laborant. Cùm enim œconomia totius corporis turbata plus minus in illis reperiatur, non aliud niſi notabiliter vitiatum lac ſecerni & reddi iſthoc in ſtatu poteſt. Imò ne *ſeneſcentes* ſolùm, licet de cœtero ſatis vegetæ & ſanæ nutrices, provinciæ huic cum laude præeſſe poſſe firmiter mihi perſvaſum habeo, cùm naturale corporis decrementum in his ſuccos laudabiles non videatur polliceri, hinc obſervatum eſt etiam à quibusdam, infantes à talibus enutritos, maturius exoleſcere, & corpora illorum toto vitæ decurſu imbecillia admodum remanere. Conf. *Weinrich de Ort. Monſtr.* c. 15.

§. XXXIII.

Antè omnia verò in hodiernâ non magis *morum* quam *Corporum* Epidemiâ corruptione, benè cavendum, ne Nutrices, de *meretricum* cenſu communiter petendæ, *Venereæ Luis* inquinamenta Corpori ſuo immerſa gerant, eaque miſeris infantibus affricent. Cujus generis, ut profectò non ita rara ſunt ſpecimina, ita meminit præcipuè unius *D. Præſes*, ubi *puellula, militaris proſtibuli* lacte in infantiâ aliquandiu ſuſtentata, ſatis ſana atque vegeta apparuit, ad *ſeptimum* usque annum: ubi derepente hinc inde in partibus, carnoſis æquè atque tendinoſo-oſſeis, pluribus *ſteatomatibus* correpta, poſt multa remedia, imò ipſam *Salivationem*, bis & diu repetitam, denique tamen *hectica* interiit, *ſteatomatibus* non perſanatis. Neque verò *ſcurbuticis* manifeſtioribus, & quidem ſtrictè talibus, impuritatibus, onerata ſit: A quali ſimiliter nutritum *nobilem* Infantem vidit *D. Præſes*, qui ita à cùnis usque exqui-

sitissimè *Scorbuticus*, perpetuis *maculis violaceis*, imò *cerasi acidi* colore nigricantibus, & *latitudinem* mediocris cerasi æquantibus, obsessus, membris *distortus*, dentibus partim *nigris*, partim *elapsis*, *mutus*, & *simiæ* vetulæ, quàm *homini* similior, vixit ad *undecimum* usque ætatis annum quo tamen *ulnæ unius* cum *uno quadrante*, longitudinem, vix excessit, & denique mortuus est. Quæ exempla sanè cautionem suadent.

§. XXXIII.

Sed satis hæc dicta sunto de *Notis Nutricis Bonæ* in genere. Binis nunc verbis, antequàm finem huic labori imponam, in animo quoque habeo, adjicere specialia requisita, de earum respectu hujus scilicet vel illius infantis. Uti enim non omni pedi omnis calceus adaptatur, aut omnis arbor omni terræ inseri potest, sic absurdissimum est quamvis nutricem cuivis infanti nutriendo dare. Sed requiritur, ut corpusculo ejusqve texturæ teneræ & molliori respondeat lac suppeditatum. Sunt igitur non pauci Medicorum, qui ea propter summopere urgent, ut ipsa *mater* in se suscipiat hoc officium, aut quod ab antiquis Alzarrhavius, inter Arabes Medicos facilè Princeps, in libro Theoricæ & Practicæ Tract. 26. cap. 3. svadet, ut nutrix sit ex *necessariis* & cognatis puerperæ, tale enim solùm, non aliud, nutrimentum, conforme esse texturæ corporis infantum putant. Nihilominùs cùm non omni tempore consilia hæcce locum inveniant, sed innumera reperiantur obstacula, quæ nec ipsas puerperas, nec sanguine junctas admittant subinde, satis erit, modò nutrix adhibeatur quæ non à longô tempore peperit.

§. XXXIV.

Nam *serosum* tale fluidum, quod ex mammis harum provenire solet, apprimè convenit *ætati* huic ratione aquosarum juxtà ac salinarum particularum intùs conclusarum; utpotè à quibus saburra illa, ex atro viridicans, quæ communiter *Meconii* titulo salutatur, & penè ex toto intestina recens in lucem editorum, infarcire solet, ad excretionem feliciter disponitur. Quod si tamen non impetrari potest nuper facta puerpera, sufficiet, selegisse nutricem, cujus lac moderatè *tenue fluidumque* possideat temperamentum. Excoctum etenim magis crassumque & spissum, haud

conve-

convenit recens natis primo haustu, parit enim *obstructiones* alvi, *inflationes* abdominis, *suffocationes*, sæpèq; mortem, cùm nullo modo viscera hæc tenerrima, ferre possint *nimis nutritivum* hujus modi lac. Consultum est, ut tales nutrices largiùs bibant.

§. XXXV.

Non inconsultum quoque est, annotante *Pechlino*, *Obs. Physico-Medic. pag.* 108. habitum corporis etiam in nutricibus observare, nùm sc. iste respondeat *germanæ matri*, si enim similia, quoad partem maximam, h. e. conformationem & magnitudinem adsint membra, aut partes transcolationibus inservientes, non adeò disconvenient in se ratione texturæ humores in illis secreti, hinc si *junceæ, teneræ* & *delicatulæ* fuerint puerperæ, seligantur quoque similes nutriculæ; si verò *robustæ*, habitiores & obesæ fuerint matres, convenient quoque nutrices tali habitu præditæ. An etiam quoad faciei criniumque colorem, uti aliqui putant, harmonia matris & nutricis requiratur, non facile dixerim, quemadmodum nec nutrices, *capillis ruffis* ornatas, penitùs ineptas esse ad hæc officia subeunda, credo, uti *Mauriceau* Tr. von Kranckheit der Schwangern p. m. 395. docere non erubescit. Ratio enim ejus, quod nempè *nimis calido* præditæ sunt temperamento tales, est petitio principii. Nisi igitur graviora adsint impedimenta, sententiam tàm rigorosam misellæ hæ non videntur mereri. Magis notatu dignum illud nutricis bonæ requisitum mihi videtur, quod idem Autor c. l. adjicit circa sermonem ejus, ut nempè vox sit svavis & articulata, infinita enim ad sunt testimonia, corruptam ab initio *loquelam* in infantibus esse à *Balbutie*, *Blæsitate*, alioque nutricum *linguæ* vitio, sic ut in sequentibus temporibus, vix & ne vix quidem, maxima licet adhibita diligentia, potuerint emendari.

§. XXXVI.

Hæc dixisse de *Requisitis Bonæ Nutricis* sufficiat. Ergò vela contrahentes,

Tendendo ad portum superatas linquimus undas.

Prius tamen quam id fiat, DEO Ter Optimo Terq; Maximo, pro viribus concessis laudem decernimus gloriamq; decentem.

F I N I S.

COROLLARIUM.

FRustra esse in Podagra Topicorum usum, quia vel stupefaciant tantùm, vel repellant materiam, vulgò solet jactari, neque refragor quidem, circà plurima hujus generis remedia Experientiæ tristi. Sed si magis eventilent, & quasi ad exhalationem promoveant acrem materiam, abbreviant & tollunt tunc Paroxysmum cum euphoria. Hujus certè efficaciæ prostat mihi Liquor Antipodagricus præstantissimus externè adhibendus, quamvis & internè cum fructu usurpandus, qui dolorem omnem & Paroxysmum intra 18 vel ad summum 24 horas tollit cum euphoriâ, neq; repellit, neq; aliud incommodum causatur: tollit quidem modò paroxysmum, sed si recurrente illô sæpius adhibetur, etiam potens est causam destruere immediatam, virtute suâ intrinsecâ huic causæ contrariâ, præprimis si causæ occasionales, quantum fieri potest, evitentur; Hujus liquoris vix datur similis, & paucis hucusq; notus, de cujus tamen virtute celeberrimâ testatur Experientia multivaria, ut & ægrotantes, hoc morbo laborantes, non pauci.

AD Laurum Medicam dum doctus & arte peritus
Adspiras, satis est, HALA, LICEBIT, ait.
Gratulor, & multos fructus precor arte medendi
Edas, & contrà commoda multa feras.

Clariss. Dn. Candid. scripsit amicâ manu

PRÆSES.

Ipsia te docuit: clarissima te Hala coronat:
Gratatur studii præmia uterque locus.

l. mq; apposuit

D. MARTINUS FRIDERICUS Friese/
Prof. P. & Facult. Medicæ Decanus.

HOLLIUS haut vacuus; plenus virtutis honore:
Fortuna Medicus plenus inusq; siet.

Hollio suo πολυφιλτάτῳ f.

HEINRICUS ELIAS Hundertmarck/
Med. D. & Civit. Zizensis Physicus.